

Tedaj vžitnini podvrženi obrtniki! ne začenjajte nikoli nikakoršnega dačnega podvzetja, predno nimate bolete v roki. Ako se po nasvetu ravnate, ne boste škode trpeli.

Dacarjem pa, kateri vam zoper te postavne določbe kako delovanje dovolijo, verjemite le tedaj, kedar vam njihovo dovoljenje v vaše registre vpišejo, da potem izkazovanje v roki imate in ga dačnim preglednikom pokazati morete, ako bi se vam kako samovoljno zoperpostavno djanje očitalo.

Gospodarske stvari.

Zareja novih gozdov po umetni setvi.

Ako hočemo dobro zasejati nov gozd, moramo paziti na sledeče reči:

I. izbrati si moramo tako drevesno seme, o katerem vemo, da se bo na mestu, kamor ga posejemo, z ozirom na zemljo, lego in toploto dobro obneslo;

II. izbrati si moramo tako drevesno seme, o katerem vemo, da bo v prihodnje najboljše drevje za okolico;

III. seme mora biti dobro kaljivo;

IV. o pravem času ga moramo sejati;

V. določiti je treba, koliko semena bomo na oralu potrebovali;

VI. kraj, kamor hočemo seme sejati, mora se umno obdelati;

VII. odločiti je treba, kako gosto bomo sejali;

VIII. na setev samo je treba paziti;

IX. varstvo in skrb vsejanih prostorov, in

X. prihodnja obravnava rastlin.

Dajmo vsako točko posebno obravnavati.

I.

Izbira zemlji, legi in toploti najpripravnjše drevesnega semena je najpoglavitejša stvar pri seji, kajti trud, čas in stroški so zgubljeni, ako nismo tukaj prave zadeli. Kdor na lomljive kraje seje bore, bo namen ravno toliko dosežel, kakor oni, ki je na suhe, peščene kraje jelše sejal. Tudi v pogledu na podnebje se mora paziti, da se pravo zadene, kajti vse vrste dreves ne prenašajo ostrega podnebja, in največ dreves v prijetnem podnebju prav dobro in vspešno raste.

II.

Odločitev takih dreves, ki bodo okolici najkoristnejša.

Ko smo z ozirom na zemljo in podnebje, odločili gozdna drevesa, o katerih vemo, da bodo tukaj rastla, moramo potem taka izbrati, ki bodo okolici najbolj koristna.

Gledati moramo toraj na to, ali so drevesa najbolj potrebna, ki smo jih namenili saditi ali sejati?

Držimo se pri tem sledečih iz skušinj vzetih vodil:

1. Manje goličave v gozdih nasejajmo s tistimi drevesi, ki zraven ali okoli oddelka raste, da se delo zlažuje in gozd najbolj enako izgleda.

2. Za izrejanje lesa volimo take oddelke, ki nimajo samo dobro zemljo, ampak tudi tako lego, da se bodo lahko enkrat težka drevesa izpeljavala, ali na plav spuščala.

3. Kjer že skoro lesa pomanjkuje, ondi sejmo tako drevesno seme, ki na dobri zemlji že v 70. ali 80. letu dosti debela zrastejo, kakor je šilovina.

Če se vidi, da lesa ne bode tako hitro zmanjkalo, sejmo hrastovo seme na vse pripravne goličave, kjer bodo do tistega časa zrastle in pripraven les dala. — Tudi je bresti dobro zarezati, ker nekoliko poprej kakor hrast izrastejo, vendar od njih semena ne moremo tako naglo dobiti, nego od šilovja, zato se šilovina najbolj priporoča.

4. Kraja, kjer trdega lesa manjka, ali kjer je drag, nasejmo s šilovino, da se more že v bližnjem stoletju rabiti; druge goličave nasejmo z žlodom, da skrbimo za naše pozne zanamce in jim potrebnega trdega lesa oskrbimo.

5. Kjer ni drv za kurjavo, tudi šilovja nasejmo in sicer pod milim podnebjem mešajmo bor z mecesenom, — pod bolj ostrim, kjer se je živine bati, pa smreko; šilovina bolj rada raste in je tudi najpripravnejši les za vsakršno rabo.

6. Kjer hočemo visoke gozde zarezati, sejmo bukev in hrast posamesno ali pomešano; oba se dobro vkup obnašata in dajeta dober les, sok in olje. Namešajmo take gozde tudi z bresti, javori in jeseni; dobili bomo od teh ne le dober les za kurjavo, ampak tudi za kolarska in mizarska dela.

7. Kjer hočemo nizke gozde izrezati, sejmo hraste, gabre in breze, od katerih tudi veliko semena prav po nizki ceni dobiti moremo in sejanje v velikem lahko napravimo. Take oddelke pomešajmo z bresti, javori in jeseni. Kjer je zemlja vlažna, zarezajmo jelše in breze. Najbolj priporočati je izrejevanje hrastov, ker poganjanje posekanih porobkov več pretokov prenesti more, mu dolgo trpi in zraven izvrsten les za kurjavo in čreslo gospodarju daje.

8. Na oddelke, solncu močno izpostavljene, sejmo tako drevesno seme, ki v mladosti srčno korenino razvije, ker se potem tako naglo ne usuši.

9. Na veterinih krajih sejmo taka drevesa, da jih veter zaradi močnih korenin poškodovati ne more.

10. Kjer obroči več ceno imajo ko kolarska drevesa, pomešajmo vse sadbe z brezo, in pazimo na to, da jo prec, kakor je vporabljivo deblino dobila ali kedar začne vladajočim vrstam dreves škodovati, izsekajmo.

Smrekovine in hojevine ne mešajmo z brezo, ker une preraste in jih s svojo krono, ki sem in tje maha, zeló poškoduje.

11. Ako hočemo nježnim rastlinam v mladosti varstvo in senco dati, nasejmo prostor z borom 3—4 leta poprej v razorčke po 4 do 6 čevljev saksebi.

Bori se morajo odstraniti, kedar začnejo unim na potu biti, brez ozira na vse, čeravno so še le 5 do 6 čevljev visoki.

Nobene rastline ni, da bi v prvih letih hitreje rastla, največ cene in varstva dajala in skoro povsod dobro se obnašala, kakor bor, zavoljo česar se tudi za varstvo, posebno, če hočemo, da dospejo drevesa hitro v sklep, tudi pod ostrim podnebjem dobro priporoča.

To so glavna pravila, ki jih moramo pri zbiranju drevesnih vrst pred očmi imeti.

Ne izpodrivajo pa družih vrst dreves, s katerimi se večkrat iz majhnih oddelkov še večja korist pridobi. Zarad zaredbe gozdov v velikih razmerah se pa mora teh pravil vsakdo držati; kdor bo tako ravnal, bo gotovo popolnoma zadovoljen. (Dal. prih.)

Národne stvari.

Ravnopravnost v šolah cislajtanskih.

Iz vladinih virov smo izvedeli — tako piše „Politik“ — da je leta 1868. bilo 7899 učencev na šeststih vseučiliščih, ki jih imamo v Cislajtani. Med temi je bilo 3058 Nemcev, toraj manjščina, a vendar so bila vseučilišča brezizjemno skoro vsa nemška. Dasi-ravno je bilo 1385 Čehov, vendar so se učili le nekteri predmeti česko na praškem vseučilišču, če tudi je čeških učencev toliko, kakor nemških. Za 902 Poljaka so se razlagali le nekteri predmeti poljsko na dveh

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 17. avgusta 1870. ~

Potrtega duhá in prežalostnega srca naznanjamo danes slovenskemu svetu bitko poročilo, da dr. L. Toman-a — ni več!

Česar smo se ves čas hude bolezni njegove bali, a vendar nikoli prav verjeti hoteli, zgodilo se je v Radaun-u poleg Dunaja 15. dan t. m., zjutraj ob poli dveh — umrl Ti je, narod slovenski! iskreni branitelj Tvoj, ljubljenelec Tvoj Lovro Toman. Previdnosti Božji je dopadlo, poklicati ga že v 43. letu starosti njegove v boljši svet, kjer je konec vsemu boju za svetne in večne pravice, kjer kraljuje večni mir.

Kolika je zguba narodu našemu, da nimamo Toman-a več, to čuti vsak, kdor je opazoval mnogoletno delovanje njegovo na javnem polji, v deželnem in državnem zboru, in vseh družih krogih narodnih.

In še na smrtni postelji v tuji deželi ni ne za trenutek iz spomina pustil domovine svoje. Pred nami leži pismo, lastnoročno od njega 9. dne tega meseca podpisano, tedaj 6 dni pred smrtjo, s katerim „Matici slovenski“ ploše, ki jih je za krasne diplome „Matičine“ pri umetniku Köku na svoje stroške narediti dal, izročuje v dar s sledečimi — zadnjimi svojimi — besedami, Matici naši: „Živila Matica slovenska!“ „Živila Slovenija!“ — „Živila Slovenija!“ — je bila tedaj njegova zadnja beseda.

V tem bitkem čutji ni nam danes moč kaj več pisati o preveliki zgubi.

Naj bode tedaj samo to rečeno:

Da-si tudi si zapustil nas, v narodu Svojem večno živiš, ljubljene Lovro! Nezvenljiva ostane slava Tvojim zaslugam, Tvojemu imenu!

Narod ves po Tebi žaluje!

Gospodarske stvari.

Zareja novih gozdov po umetni setvi.

(Dalje.)

III.

Kako seme pripraviti, da ga uspešno posejemo?

Pri sejanji je dobro seme prvo. Od semena zavisi rast, ker brez dobrega semena se nam nobena setev ne posreči, čeravno se tudi spridi veliko prostorov, ki so bili z dobrim semenom, ali ne prav nasejani.

Seme moramo ali sami nabirati ali ga od kupcev kupiti. Vedeti tedaj moramo, kedaj da seme od vsakega drevesa dozori, kako se nabira; — dalje, kako se dá najbolje in najdalje hraniti, kako se prepričamo o dobroti, in kako ravnati, da pri kupčiji nismo goljufani?

1. O dozorenji, pridobitvi in spravljanji drevesnega semena.

Dobro si moramo zapomniti čas, ki je ugoden za nabiro semena, in kako ga bomo hranili, ker iz dobrega semena bomo izredili tudi lepih dreves, iz slabega pa malo, pa še ta bodo pokvarjena.

Držimo se tedaj pri nabiranju in shranitvi sledečih

pravil, ki so iz skušnje vzeta in ki so se vselej dobro obnesla:

1. Hrastovo seme ali želod pobirajmo na ta način: V oddelke, v katerih bomo želod pobirali, v tistem času, kedar črvivi želod odpada, spustimo prešiče in ovce, da ga pojedó. Dober želod pa začnimo pobirati konec septembra ali pa v začetku oktobra meseca (tedaj okoli sv. Mihela) in ga naberimo toliko, kolikor ga potrebujemo.

Če nabranega želoda ne moremo prec posejati, ga redko na žitnico denimo, in premešavajmo ga vsaki dan, tako dolgo, da popolnoma suh postane.

Ko smo to končali, ga stresimo 1 čevelj na debelo v shrambo, ktero moramo samo za drevesno seme imeti, pustimo ga tam tako dolgo, da je čas setve.

Če pa odlašamo sejanje, pogledimo, ali želod kalí. Če kaliti začne, moramo ga po shrambi bolj na drobno djati in ga vsaki dan premešati. S tem zadržujemo kaljenje.

Za jesensko sejanje ni treba na drugo paziti kakor na to, da ne kalí in se ne kolje. Tega se v shrambi zavaruje. Če ga hočemo spomladi sejati, ne smemo ga potem skoz zimo v shrambi imeti; preveč bi se posušil ali pa zmrznil; oboje je pa tako škodljivo, da ni za sejanje več sposoben. Malokterikrat se v tem slučaju seme dobro obdrži. Ako ga s slamo pokrijemo,

ga obvarujemo pred mrazom, al da bi se ne osušil, ga ne moremo obraniti nikoli, tedaj na to ne smemo dosti zaupati.

Najbolje moremo želode hraniti, da se dobro obneso, tako-le:

Poiščimo si kak kraj na vrtu, do ktereга preišči ne morejo; pokrijmo oni kraj z mahom ali pa s slamo pol čevlja na debelo. Stresimo že nekoliko osušene želode na to, pa denimo na želode zopet mahú ali slame in na mah želoda. To tako dolgo ponavljajmo, da je ves kup 3 čevlje visok in da keglasto izgleda. Potem pokrijmo kup še pol čevlja na debelo s slamo, denimo na slamo pol čevlja na debelo mahú in na zadnje še 3 do 4 čevlje na debelo zemlje, ki naj se vzame iz jarka, ki smo ga okoli kupa naredili. Na vrh kegla denimo slamnato metlico, ki mora do želodov seči, in v to služi, da želodu zrak in sopar prinaša in odnaša. Tako stati pustimo kegelj ali keglje do spomladi. Taki želodi se bodo dobro obnesli pri setvi, vendar pa setev, kakor hitro je mogoče, v spomladi pričnimo; kedar se ni več hudega mraza bati, odvezemimo želodu zemljo, sicer pri toplem vremenu kalí požene. Čeravno kaljivost želoda setve popolnoma ne spridi, vendar pešajo pogoni mladih rastlinic, toraj sejmo take želode, ki niso kalili.

Take kupe moramo pozimi večkrat pogledati; če so se v njih zaredile miši, jim moramo pasti nastaviti, da se polové.

Drugič lahko bolj obširno tudi tako napravimo:

Izvolimo si zvišan, prav suh kraj, in pazimo na to, da iz večega prostora ne bo dež na-nj padal. Na tem mestu napravimo 8 do 10 čevljev dolgo, 5 do 6 čevljev široko in 5 do 6 čevljev globoko jamo in obzidajmo jo potem na dnu in ob stranéh, ako jo hočemo večkrat za shrambo želoda rabiti. Ako jo pa samo enkrat rabimo, zabimo 7 do 8 čevljev dolge kole ali rante prav blizo navpičnih sten jame, zamašimo vse luknjice med stenami in koli po 2 palca na debelo s slamo, ravno tako tudi dno napravimo.

V tako zidano ali s slamo preoblečeno jamo strešajmo spremiljivo suhi želod prvo 10 do 12 palcev na debelo in ravno tako na debelo suhega listja, tako dolgo, da jama le še za 12 palcev prazna ostane. Zadnjo vrsto želoda pokrijmo dobro z listjem in na to denimo dile in posujmo s prstjo tako debelo, da kakor grob na pokopališču izgleda, in da ne more niti dež niti mraz do želoda. Tako pustimo želod do spomladi, in videli bomo, da nobeden ne bo spriden. Če tudi ta ali uni kalí, pa take popred posejmo, in ne bomo imeli nič zgube.

Želod, ki ne smé kaliti, lahko tako-le shranimo: Naredimo na starem, z železnimi obroči obitem sodu majhine luknice, da lahko voda skoz pride, želod pa ne. Napolnimo sod v jeseni z želodom in ga na verigah (ketnah) v vodnjak potopimo, ki mora tako globok biti, da mraz do njega priti ne more. — Spomladi vzemimo sod ven, in videli bomo dober želod, ki bo tudi dobro kalil. *)

Nepokvarjen želod ohranimo tudi do spomladi, če ga denemo v sod, ga zabijemo in globoko v zemljo zakopamo. Vsak pa razvidi, da vse to shranovanje je bolj sitno, bolj težavno itd., zato je zmirom uno v pokritih keglastih kupih najpripravnejše. Grajati pa moram po nekterih pisateljih priporočano navado, želod v kleit med peskom hraniti. Na ta način hranjeni želod bo pod lupino splesnel, preveč se posušil, in dolge korenine kalí pognal, sploh za setev ne bo sposoben.

*) V stoječih vodah se ne obnesejo tako dobro, kakor v tekočih, toraj se zadnje bolj priporočajo. Pis.

2. Bukovo seme ali žir nabirajmo tako:

Ko so se kapice semena odprle in žir jame na zemljo padati, kar se konec septembra ali v začetku oktobra godi, zlezimo na drevo in veje z dolgimi koli otepajmo. Spodaj naj bodo pogrnjene rjuhe, na ktere seme pada, ali pa poberemo ves žir. Kjer ne dopuščajo okoliščine tako ravnati, poberimo vse vkup, listje in seme, in tako posejajmo. Če je seme potreba očistiti, moramo ga zvejati ali v hosti ali skednju, in še le potem ga posejati. Ako hočemo do spomladi shraniti seme, ga moramo v shrambi redko na dvoje djati, vsaki dan premešati tako dolgo, da se popolnoma posuši. Stresimo ga potem na dile 2 do 3 čevlje visoko, pokrijmo ga za 1 čevlj visoko s slamo, da ne zmrzne ali se preveč osuši, in tako ga pustimo do spomladi. Žir lahko tako shranimo, kakor želod v keglastih kupih. Vse drugo je manj dobro, pa več stroškov prizadene. Jesenska setev je zmirom boljša in le v sili prezimimo seme do spomladi.

3. Gabrovo seme še najlože nabiramo, kakor hitro je perje odpadlo, in sicer: ali da zlezemo na drevo in vsaki šopek posebej odtrgamo, ali pa — kar je še bolj pripravno in ni nevarno — en delavec vzame prekljo in oteplje, štirje pa pod drevesom razpeto rjuho držé. Ker navadno to seme napošev z drevesa pada, morajo štirje pri delu biti, da vsako seme vjamejo. — Tako se ga na dan veliko nabere, brez skrbi, da se kdo ponesreči. Osušimo ga potem na takem kraji, da lahko zrak do njega pride. Če hočemo čistega in brezkrilnatega, ga pa v skednju zvejajmo.

Posejajmo ga, če je mogoče, prec v jeseni. Ako pa ni mogoče, ga pustimo razprostretenega na skednju in posejajmo kmalu spomladi, kajti delj časa se ne obdrži dobro. Če je seme staro, ne bo nobeno kalilo.

4. Seme brezovo se osmuče septembra meseca ali v začetku oktobra, tedaj tudi okoli sv. Mihela, potem se mora djati na kraj, ki je zraku izpostavljen, in večkrat premešati.

Semenski čepički naj se z rokama zmanejo in le na situ presejajo, da se od listov očistijo, kajti luske se od semena ne dadó ločiti. — Najlože je seme od takih dreves jemati, ki smo jih namenili na zimo posekati. Takim drevesom odsekajmo veje. Seme lahko z vej dobimo in ga tako obravnavamo, kakor je bilo povedano. Ako se more seme hitro posejati, je najbolje; ako ne, ga denimo, ko je dobro osušeno, v semenski magazin in skrbimo, da ga spomladi kmalu posejemo, ker stareje seme ne kalí rado.

5. Javorovo seme nabirajmo v oktobru, kakor hitro ima rujava krila. Nabiranje naj se tako godí, kakor je bilo pri gabru povedano.

Tudi to seme se mora na drobno djati in po večkratnem mešanji osušiti. Shraniti se dá nekoliko let, če ga imamo na dilah tako, da ima zrak vlihod do njega.

6. Jelšino seme se nabira in spravlja ravno tako, kakor gabrovo. Seme obdrži dve leti kaljivost. Če je stareji, se ne obnese nikoli dobro.

(Dalje prihodnjič.)

0 deželnem zavodu za gluhomutce goriško-isterske v Gorici.

V izgled drugim deželam.

Res imate prav, da je treba pisati in govoriti očitno, da ljudstvo izvé nesrečen stan gluhonemih (gluhomutcev), treba je poslužiti se vseh sredstev, ki bi znala hasniti.

Gluhonemi niso tako redki, kakor bi si kdo mislil, pa tudi niso tako vsakdanja stvar, da bi vsak mogel